

**WALA sa mga BALAOD kabahin
sa LEGAL nga PAGPAMUTOL
og KAHoy**

Unang Edisyon

Giya sa mga Balaod Kabahin sa Legal nga Pagpamutol og Kahoy
Unang Edisyon

Gi-andam og gihan-ay ni:

Jerome B. Labra

DEVELOPMENT COMMUNICATION OFFICER, World Agroforestry Centre - Visayas

Ubos sa pagdumala ni:

Fernando Santos Martin

ASSOCIATE RESEARCH OFFICER, World Agroforestry Centre - Visayas

© **WORLD AGROFORESTRY CENTRE**

Visayas Research Site

Leyte State University, Visca, Baybay, Leyte

Inabagan sa

DEPARTMENT OF ENVIRONMENT AND NATURAL RESOURCES Region VIII

Tacloban City

Suportang panalapi gikan sa:

AGENCIA ESPAÑOLA DE COOPERACIÓN INTERNACIONAL

NCCA Bldg., 633 General Luna St., Intramuros, 1002 Manila

Mga dibuho ni:

Domingo P. Flandez

ARTIST/ILLUSTRATOR III, Multimedia Development Center, Leyte State University

Gihubad sa Binisaya ni:

Jerome B. Labra

Giya sa mga Balaod Kabahin sa Legal nga Pagpamutol og Kahoy

Unang Edisyon

World Agroforestry Centre
Visayas Research Site
College of Forestry, Leyte State University
Visca, Baybay, Leyte

PAHIMANGNO:

Ang World Agroforestry Centre (ICRAF), katambayayong ang DENR-Region 8, Institute of Tropical Ecology ug ang College of Forestry sa Leyte State University, nagpasi-ugda og mga kalihukan alang sa pagpakaylap sa impormasyon kabahin sa mga lumadnong kahoy o Indigenous Tree Species (ITS). Kini nga basahon maoy unang gula sa usa ka serye sa mga publikasyon nga pagabuhaton alang niini nga katuyoan, isip usa sa mga plano nga nakab-ot diha sa panagtigum tali sa maong mga ahensya niadtong Disyembre 2002.

Napamatud-an diha sa pagduki-duki nga usa sa mga importanteng rason nganong dili motanum sa lumadnong kahoy ang mga mag-uuma, mao ang kakulangan sa impormasyon mahitungod sa mga nagkadaiyang polisiya og proseso sa pagpamutol sa kahoy ug ang paggamit niini o *timber utilization*. Sila nahadlok basig dili unya nila kapahimuslan ang ilang mga tinanum kay lagi, wala silay tin-aw nga kahibalo sa ensaktong proseso sa pagpamutol ug pag-ani sa mga lumadnong kahoy.

Ang tumong ug tuyo sa pagbuhat niini nga basahon dili ang pagdasig sa pagpamutol sa kahoy diha sa atong kalasangan. Hinuon, ang tinguha mao ang pag-edukar sa mga mag-uuma aron mahimong magmabungahon ang pagpananum og kahoy labi na sa lumadnong klase diha sa ilang kaumahan kay kini mahimo man nila nga mabaligya o di ba hinuon magamit sa ubang paagi nga nahisubay sa balaod.

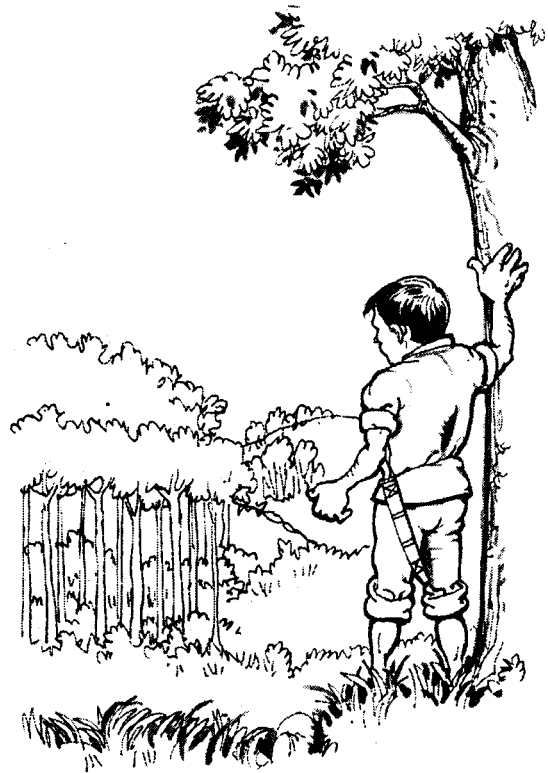
Pasiuna

Ang kalasangan usa sa mga pinakaimportanteng bahin sa atong kinaiyahan. Dinhi nagagikan ang mga tubod sa tubig nga atong mainom. Daghan usab nga mga tawo ang nagsalig niini alang sa ilang kapanginabuhian. Ang mga nagkadaiyang tanom ug mga hayop nga nanimuyo sa kalasangan; gani ang uban wala pa hikaplagi o mailhi, naghatag og dili maihap nga mga kagamitan, lakip na niini ang tambal sa mga nagkalainlaing sakit.

Ang kakahoyan sa lasang maoy naghatag og kinabuhi niini. Kon masobrahan ang pagpamutol og kahoy, labi na sa mga nagkahanaw o *endangered* nga klase, mahimong mahanaw usab ang kalasangan.

Ang atong gobyerno naninguha sa pag-protehir sa atong mga kalasangan. Aduna'y mga balaod nga gipasunod alang sa maong katuyoan. Ang mga balaod nga naglangkob sa pagpamutol og kahoy o troso gimugna aron sa pagseguro nga makanunayon nga abunda ang atong kalasangan ug mapuslan pa sa mga mosunod nga henerasyon.

Kining basahon adunay simpleng impormasyon mahitungod sa proseso sa pagpamutol og kahoy (*timber utilization*) nga nahisubay sa balaod.

Sulod niini nga basahon...

Kini nga basahon gibahin sa duha ka hut-ong. Ang unang bahin naghisgot sa mga regulasyon ug mga polisiya kabahin sa pagpamutol og kahoy diha sa pribado nga luna o *Private Land* – mahimong titulado (*Titled*), *Certificate of Land Ownership Award* (CLOA), o deklarasyon (*Tax Declaration*). Ang ikaduhang bahin mao ang legal nga proseso sa pagpangahoy diha sa kalasangan ingon man diha sa mga luna nga pangpubliko o gipanagiya sa gobyerno — *Forestland, Alienable and Disposable Lands (A&D), Public Lands*.

Alang niining duha ka hut-ong adunay duha usab ka importanteng mga kondisyon nga pagahisgutan. Una mao ang *Planted Trees* o tinanom nga mga kahoy, ug ang ikaduha mao ang *Naturally Grown Trees* o mga kahoy nga nagturok nang daan diha sa luna.

Aduna usab dugang kasayuran mahitungod sa pagrehistro sa kahoy o *Tree Registration*, mga regulasyon kabahin sa *Wood Recovery* o pag-angkon sa mga biya o kinit-an nga troso o kahoy (*abandoned logs, drifted logs, uprooted and fire/typhoon damaged trees, tree stumps, tops and branches*), mga balaod kabahin sa pagpanag-iya ug pag-gamit og *chainsaw* nga nahisubay sa mga lagda sa *Chain Saw Act*, ug uban pang mapuslanong impormasyon.

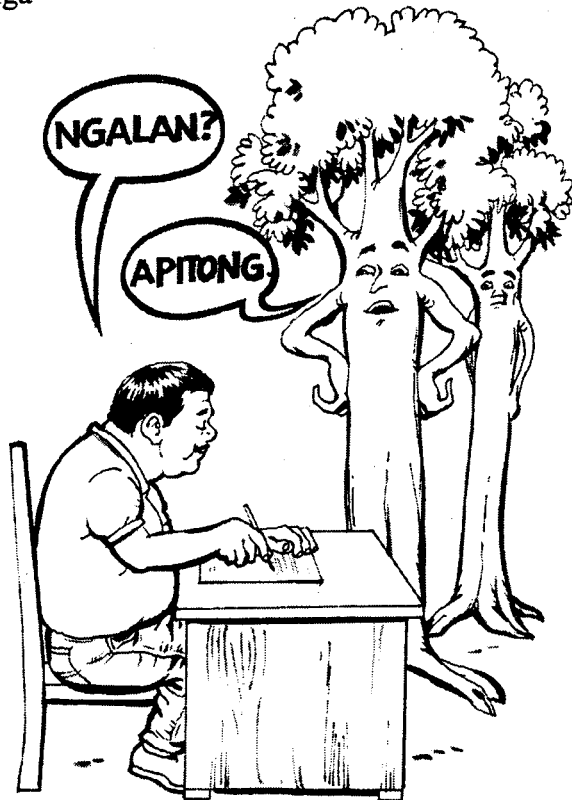
Unsa man ang *Tree Registration* o Pag-rehistro sa Kahoy?

Ang pag-rehistro sa kahoy – mahimong tinanom o daan na nga nagturok diha sa pribado nga luna gikinahanglan nga moagi niini nga proseso. Gi-awhag ang tanan ilabi na kadtong mga tag-iya ug mga plantasyon sa kahoy sa pagrehistro pinaagi sa pag-sumitir sa **Tree Registration Form** ngadto sa **Community Environment & Natural Resource Office (CENRO)**.

Mahibaloan sa mosunod nga mga pahina niini nga basahon nga adunay mga pag-amyenda nga gihimio ang atong mga magbabalaod aron mahimong mas masayon ang pagpalakaw sa pribado nga mga plantasyon sa kahoy. Mas gimenosan na karon ang mga dokumento ug mga permit alang sa pag-*harvest*, pag-biyahe, ingon man sa pag-baligya sa mga troso gikan sa mga pribado nga plantasyon.

Gikinahanglan lamang nga i-rehistro kini didto sa CENRO.

Sa laing bahin, ang mga regulasyon kabahin sa mga kahoy nga tinanom ug kadtong daan na nga nagturok nga kahoy diha sa kalasangan ug mga luna nga pangpubliko gidumala ubos sa programa nga **Community Based Forest Management (CBFM)**.

Pagpamutol og Kahoy Diha sa Pribadong Luna o Plantasyon

Pagputol sa Tinanom nga Kahoy (*Planted Trees*)

Masayon ang pagpamutol sa tinanom nga kahoy diha sa pribado nga plantasyon o luna kay dyutay ra ang mga dokumento o papeles ug permit nga andamon.

Gikinahanglan lamang nga i-rehistro ang mao nga plantasyon sa CENRO ug i-sumitir ang mga mosunod:

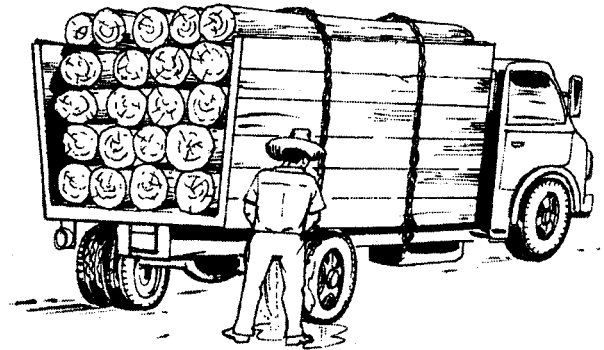
1. ***Letter request for registration*** o sulat isip pahibalo sa tinguha nga magparehistro. Ipadala kini ngadto sa CENRO kauban ang mga mosunod:
 - a. Kopya sa titulo o deklarasyon sa maong luna
 - b. *Sketch Plan* o mapa sa luna
 - c. *Certification* o pamatuod gikan sa Kapitan sa Barangay diin nahisakop ang maong luna kabahin sa mga tinanom nga kahoy nga paga-putlon
 - d. *Certification* o pamatuod gikan sa Mayor
 - e. Hulagway o *picture* sa luna
2. Human sa ***Letter request for registration***, adunay pagabuhaton nga inspeksyon (*ocular inspection*) ang representante gikan sa DENR aron pagmatuod sa mga nahipatik sa mga dokumento nga uban sa rehistro.
3. Mo-isyu dayon ang CENRO og **Certificate of Tree Plantation Ownership (CTPO)** pagmatuod nga rehistrado na ang imong plantasyon.

Dili na magkinahanglan og *Cutting Permit* o permit alang sa pagpamutol inig abot sa panahon sa pag-ani sa mga tinanom nga kahoy diha sa pribadong luna o plantasyon.

Alang sa Pag-biyahe sa mga troso gikinahanglan mosubay sa mosunod nga proseso:

1. Mangayo og **Self Monitoring Form (SMF)** gikan sa CENRO
2. Boluntaryo nga ipa-inspeksyon sa CENRO ang mga troso nga i-biyahe
3. Isumiter ang SMF kauban ang mga mosunod:
 - a. Kopya (*Certified True Copy*) sa **Certificate of Registration**
 - b. Kon ang tawo nga maoy nag-biyahe sa maong mga troso dili ang rehistrado nga tag-iya sa plantasyon nga gigikanan sa mga troso nga karga, kinahanglan nga adunay **Special Power of Attorney (SPA)** nga pagahuptan

Mahimo mo nang ibaligya ang mga troso o kahoy nga wala nay dugang dokumento nga gikinahanglan o uban pang kakulian.

Kon ang imong tinanom nga kahoy diha sa imong pribadong luna nahilangkob sa **Premium Tree Species** (sama sa Narra ug uban pa – adunay listahan sa *Premium Tree Species* sa pahina 26), mahimo gihapon kining kapuslan kay pwede man kini nga maputol pinaagi sa **Special Private Land Timber Permit (SPLTP)**.

Pagpamutol og kahoy nga nagturok nang daan sa pribadong luna o plantasyon (*Naturally Grown Trees in Private Lands*)

Mahimong moputol ug kahoy nga nagturok nang daan diha sa pribado nga luna o plantasyon pinaagi sa **Private Land Timber Permit (PLTP)**.

Kon ang mga kahoy nahilangkob sa ***Premium Tree Species***, **Special Private Land Timber Permit (SPLTP)** ang angay nga mahuptan.

Kwalipikasyon alang sa PLTP/SPLTP: Kadto lamang mga tag-iya og mga titulado nga yuta ang mahimong makakuha og PLTP ug SPLTP. Dili pwede ang *Tax Declaration* lamang.

Mga Gikinahanglan alang sa PLTP/SPLTP:

1. **Application Letter** – Magsulat ngadto sa Department of Environment and Natural Resources (DENR) o di ba hinuon sa CENRO sa inyong lungsod isip pag-pananghid sa pagpamutol nga imong pagahimo-on.
2. **Authenticated Copy of Land Title/CLOA (*Certificate of Land Ownership Award*)** – Kopya sa orihinal nga titulo sa yuta ug *sketch map* o mapa niini.
3. **Development Plan** – Alang lamang niadtong mga luna nga 10 ektaryas o sobra pa ang kadak-on diin singkwenta porsento (50%) niini kakahoyan.
4. **Endorsement gikan sa lokal nga pangagamhanan** – Ang sulat isip pag-endorso mahimong magagikan sa Kapitan sa Barangay, Mayor sa lungsod o syudad, o di ba hinuon sa Gobernador sa probinsya.
5. **Endorsement gikan sa lokal nga Agrarian Reform Officer** – alang niadtong mga yuta nga nahisakop sa CLOA.
6. **Timber Inventory ug Inventory Fee** – gikinahanglan ang pag-imbentaryo sa mga kahoy nga nagturok nang daan sa pribadong luna (*Timber Inventory*). Kini pagabuhaton sa *Registered Forester* ug aduna'y mga balayranan alang niini.

7. **Initial Environmental Examination (IEE)** – Ang mga aplikante alang sa PLTP/SPLTP kinahanglan nga mohatag niining IEE ngadto sa **Environmental Management Bureau (EMB)** kay kini mao ang basehan aron mataga-an ang aplikante sa *Environmental Compliance Certificate (ECC)*.

Angay mahibaloan nga kadto lamang mamutol og onse (11) ngadto sa usa ka gatos (100) ka puno-an sa mga kahoy nga nagturok nang daan ang angay nga mosumiter ug IEE. Alang niadtong wala mahilangkob niini nga kondisyon mahimong pasumitihon gihapon ug **Initial Environmental Examination (IEE)** o di ba hinuon **Environmental Impact Statement (EIS)** o pakuhaon ba hinuon ug **Certificate of Non-Coverage (CNC)**.

Alang sa dugang kasayuran sa IEE og ECC alang sa pagpamutol og mga kahoy nga nagturok nang daan diha sa pribadong luna (*Private Land Timber Utilization Projects*), mahimong modangop sa CENRO, DENR og ilabi na sa **Environmental Management Bureau (EMB)**.

Pag-aprobar sa SPLTP (Issuing Authority): Ang tanang matang sa *Permit* sa pagputol ug kahoy/troso (*Cutting Permit*) sa SPLTP paga-aprobahan sa *Regional Executive Secretary (RED)* sa DENR sa inyong rehiyon kon ang sumada sa tanang pinutol dili mosobra sa *ten (10) cubic meters*.

Pag-aprobar sa PLTP (Issuing Authority): Alang sa PLTP, ang RED usab ang mo-aprobar kon dili kini mosobra sa *fifty (50) cubic meters*. Kung mosobra niini, ang mga permit paga-aprobahan na sa *Secretary* sa DENR.

Lungtad sa Permit (*Tenure of Cutting Permit*): Ang lungtad sa *Cutting Permit* mag-base sa kadaghanon sa gi-pamutol nga troso.

Kadaghanon	Lungtad
1 - 50 cubic meter	50 ka adlaw
51 - 70 cu. m.	60 ka adlaw
71 - 100 cu. m.	90 ka adlaw
101 - 200 cu. m.	120 ka adlaw
201 - 300 cu. m.	150 ka adlaw
301 - 500 cu. m.	6 ka buwan
501 - 650 cu. m.	7 ka buwan
651 - 750 cu. m.	8 ka buwan
751 - 850 cu. m.	9 ka adlaw
851 - 950 cu. m.	10 ka adlaw
951 - 1000 cu. m.	11 ka buwan
1001 cu. m. pata-as	1 ka tuig

Forest Charges: Adunay bayranan nga *Forest Charges* sa pagpamutol og mga kahoy nga nagturok nang daan diha sa mga pribadong luna ug diha sa kalasangan o mga luna nga gipanag-iya sa gobyerno. Pagabayran ang *Forest Charges* diha sa CENRO.

Adunay listahan sa *Forest Charges* sa lain-laing klase sa kahoy, palihog basaha ang pahina 26 - 27 niining basahon.

Transport Requirements: Kon buot na nimo nga i-biyahe o i-deliber ang mga troso nga naputol ubos sa PLTP/SPLTP, o di ba hinuon, mga human-daan nga mga produkto gikan sa sa maong mga kahoy, gikinahanglan ang mga mosunod:

Alang sa mga troso (Timber) o ginabas nga kahoy (Lumber/Flitches), gikinahanglan ang orihinal nga kopya sa:

1. Certificate of Lumber/Timber Origin (CLO/CTO)
2. Tally Sheet
3. Auxillary Invoice
4. Official Receipt for Payment of Forest Charges

Ang CENRO mao ang gisangunan nga mo-isyu sa **Certificate of Lumber/ Timber Origin, Tally Sheet** ug **Auxillary Invoice**. Sa laing bahin, mahimong CENRO o PENRO ang mo-isyu sa **Official Receipt for Payment of Forest Charges**.

Alang sa mga human-daan nga mga produkto sama sa mga lingkuranan, lamesa ug uban pa, gikinahanglan ang orihinal nga kopya sa:

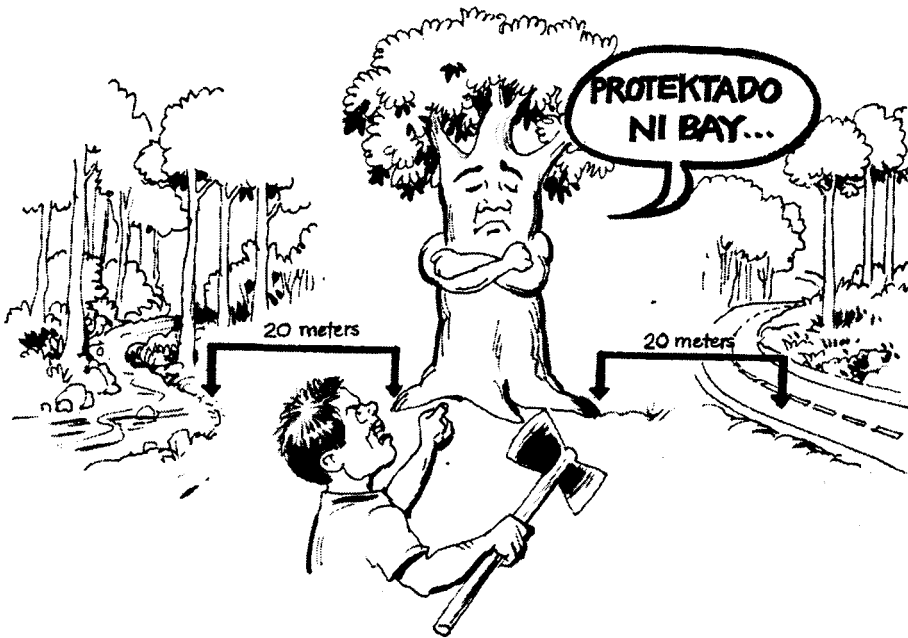
1. Delivery Receipt/ Sales Invoice (Makuha gikan sa tindahan nga gipalitan sa mga muebles)
2. Tally Sheets

Dugang mga Regulasyon bahin sa *Naturally Grown Trees*:

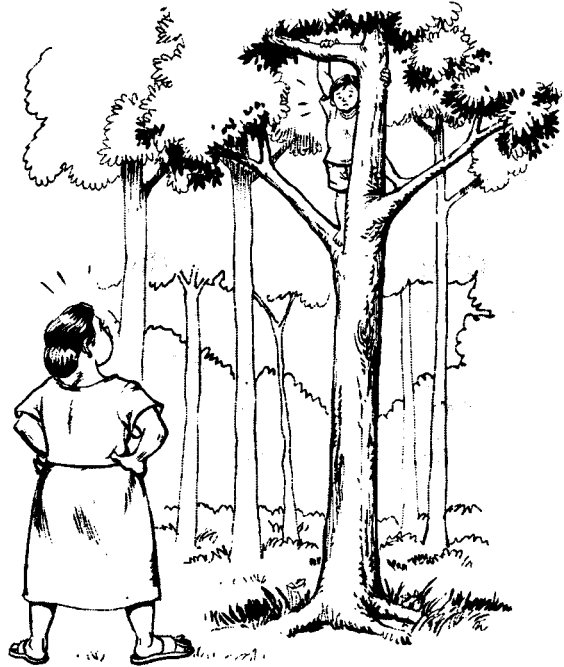
Dili mahimong putlon ang mga kahoy nga nagturok nang daan diha sa pribadong luna kung kini anaa sulod sa 20 metros nga distansya sa matag kilid sa dalan gawas kon kini mahimong makadaot o makadisgrasya (mga kahoy nga hapit nang matumba o kabalion ba hinuon ug uban pa).

Ginadili usab ang pagputol sa mga kahoy nga nagturok nang daan sulod sa 20 metros sa matag kilid sa suba.

Pagpamutol og Kahoy Diha sa Kalasangan ug mga Luna nga Iya sa Gobyerno

Ang mosunod mao ang mga legal nga pamaagi sa pagpamutol og kahoy diha sa kalasangan ug mga luna nga gipang-iya sa gobyerno nga nahilakip sa **Community-Based Forest Management (CBFM) Program**.

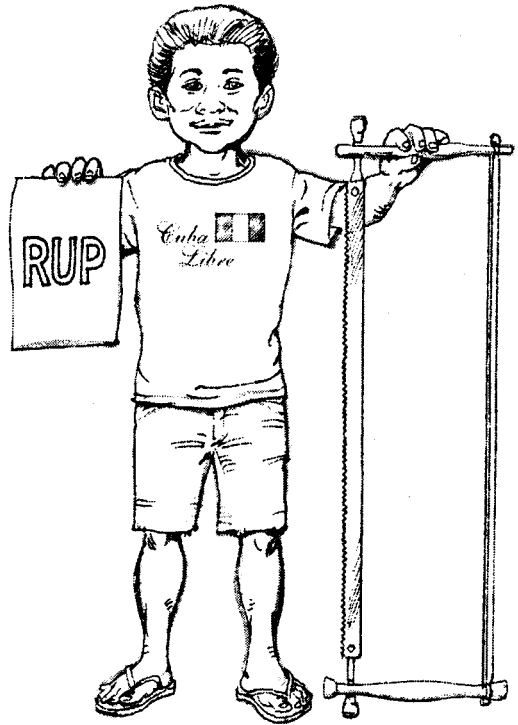

Ang CBFM gi-mugna sa tinguha nga mapalambo ang kapanginabuhian sa mga lumulopyo sa barangay pinaagi sa paghatag kanila og katungod sa pag-gamit sa mga mapuslanong mga rekursos nga mao ang mga kahoy sa kalasangan sa ilang lugar. Kini nga katungod, ingon man ang responsibilidad sa pag-amping sa kinaiyahan, gihatag ngadto sa mga nagkahugpong nga mga taga-barangay diha sa pagtukod og People's Organization (PO) nga mao unya ang magpahilakip sa CBFM Program.

Aron masustenir ang kakahuyan ug kalasangan nga gipiyal ngadto sa matag usa ka People's Organization, ang CBFM aduna'y mga regulasyon alang sa tukma nga pagpangahoy – unsa kadaghan ang mahimong anihon nga mga troso, ug labing importante mao ang tukma nga paghulip sa naputol nga mga kahoy pinaagi sa pagpananum og kahoy o “Reforestation”.

Resource Use Permit (RUP): Ang Resource Use Permit mao ang basehan kon mahatagan ba og permiso ang usa ka *People's Organization* o di ba hinuon si kinsa kadtong nagtinguha nga mo-putol og kahoy – mahimong tinanom o nagturok na nga daan, gikan sa kalasangan o mga luna nga gipanag-iya sa gobyerno.

**Mga Gikinahanglan aron Maka-
angkon og Resource Use Permit
ang usa ka Kapunongan ubos sa
CBFM Program**

1. **Community Resources Management Framework (CRMF)** – Ang CRMF usa ka dokumento nga naglagda sa mga termino ug mga pamaagi sa pagpadagan sa kakahuyan/kalasangan ug mga luna nga pang-publiko nga nahilangkob sa CBFM Program. Kini pagahimoon sa *People's Organization* o kapunongan sa barangay inabagan sa mga representante gikan sa DENR, ug sa lokal nga pangagamhanan (LGU).
2. **Annual Work Plan (AWP)** – Ang AWP mao ang listahan sa mga giplano nga buluhaton sa kapunongan. Andamon ang AWP sa *Project Management Officer (PMO)/Site Coordinator* gikan sa CENRO, kauban ang usa ka *Registered Forester* ug i-sumitir kini ngadto sa CENRO tulo ka bulan sa dili pa mag-sugod ang bisan unsang operasyon nga nahipatik diha sa AWP.

3. **Environmental Compliance Certificate (ECC)** – Magpakisayod sa mga gikinahanglan alang sa pag-angkon ug ECC diha sa Environmental Management Bureau (EMB) sa inyong probinsya. Mahimong mo-abag niini ang DENR ug CENRO.
4. **Resource Use Permit (RUP)** – Gikinahanglan nga mosumitir ang aplikante nga kapunongan sa ilang AWP ngadto sa CENRO. Kung ma-aprobahan na ang maong AWP sa CENRO, makabaton na og RUP ang aplikante. Adunay 60 ka adlaw ang CENRO sa pag-aprobar sa AWP.

Mga Dugang Kondisyon

- Adunay mga dapit o lugar sulod sa natural nga kalasangan nga gigahin alang sa pag-pamutol og kahoy. Kini mao ang **Production Forest** nga gigahin sumala sa CRMF. Guinadili ang pagputol og kahoy gawas sa *Production Forest* ingon man niadtong mga dapit nga bakiliron, duol sa suba ug susamang mga dapit nga nagkinahanglan og proteksyon.
- Responsibilidad usab sa *People's Organization* ang pagseguro sa **Equitable Benefit-Sharing** – ang panag-angay sa mga miyembro sa mga benepisyo nga may labot ang mga rekursos sa kalasangan nga nahisakop sa kapunongan.
- Likayan usab ang pag-gamit sa mga dinag-ko nga makinarya o **Heavy Equipment** sama sa bulldozer ug uban pa, aron sigurado nga walay dagkong kadaot sa kalasangan ug magpabilin ang kahapsay niini.
- Panigurohon ang kahapsay sa pagpadagan sa panudlanan sa kapunongan ilabi na sa mga transaksyon nga gi-apilan niini ingon man ang pagpaniguro nga klaro ang mga rekord sa maong mga transaksyon.

- Magpasiugda og mga paagi aron ma-atiman ang mga dapit sa kalasangan diin aduna’y pagpamutol og kahoy. Panigurohon nga mahulipan dayon ang mga kahoy nga gi-putol.

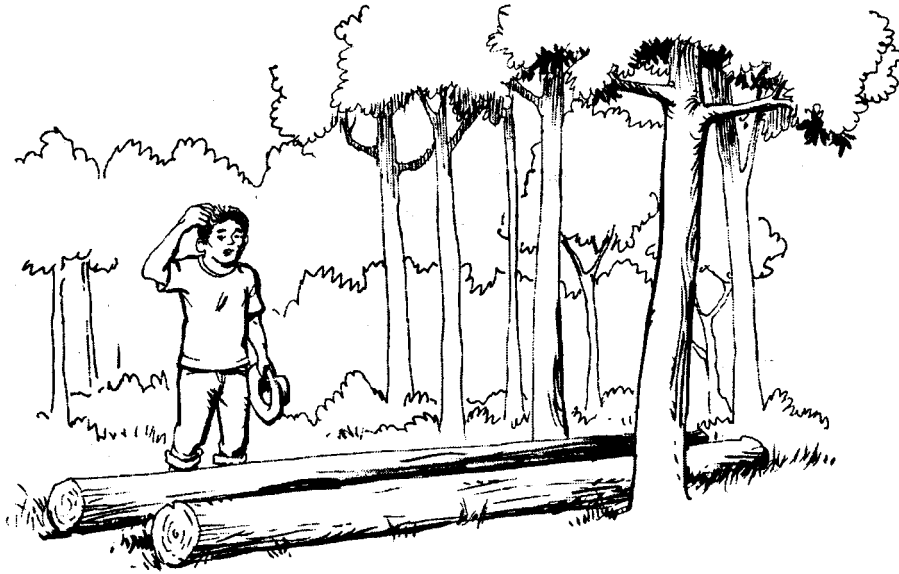
- Panigurohon ang hustong pagbayad sa mga **Forest Charges** ingon man ang uban pa nga mga bayranan nga gipasunod sa DENR.
- Mosumiter og binuwan nga asoy o *report* kabahin sa mga kalihokan o operasyon sa kapunongan ngadto sa CENRO. Kinahanglan usab nga makig-tambayayong ang kapunongan sa **Monitoring Team** nga mahimong ipadala sa DENR aron magpakisusi kon nasunod ba sa kapunongan ang mga kasabutan.

Pag-baligya sa mga Produkto

Ang **Resource Use Permit (RUP)** mao na usab ang magsilbi nga permit alang sa pag-baligya sa mga kahoy o troso ingon man sa uban pa nga klase sa produkto nga mahimong nagagikan niini.

Ang **Natural Resources Development Corporation (NRDC)** maoy usa ka ahensya sa gobyerno nga mo-abag sa pagbaligya niini nga mga produkto ug ingon man ang paghatag og pamaagi aron ang kahoy mahimo na unya nga muebles o uban pang matang sa human-daan nga produkto nga mas taas og balor.

Mga Regulasyon Kabahin sa mga Biya o Kinit-an nga Troso o Kahoy

Adunay legal nga proseso sa pag-rekober o pag-angkon niadtong mga biya nga kahoy sama nianang mga troso nga walay mailhang tag-iya, ingon man kadtong mga nalunod o na-anod, naluka, natumba o di ba hinuon mga kahoy nga nadaot hinungdan sa sunog, bagyo ug uban pang mga kakulian sa kinaiyahan diin ang kahoy wala nay kahigayonan nga mabuhi pa apan mahimo pang kapuslan. Kini pinaagi sa pagsumiter og *Wood Recovery Permit*.

Angay mahibaloan nga sa petsa sa pag-imprinta niini nga basahon, adunay bag-o nga *Memorandum Circular* gikan kang DENR Secretary Elisea “Bebet” Gozun bahin sa *Indefinite Suspension* o pag-suspensio sa pagpang-isyu sa *Wood Recovery Permit* tungod sa pipila ka kakulian.

Alang sa atong kasayon, gi-apil gihapon nato dinhi ang maong kasayuran aron kon mahibalik na unya ang pagpang-isyu sa maong permit, nahibalo na unya kita mahitungod niini.

Ang Nahilangkob sa Wood Recovery Permit

Nahilangkob sa *Wood Recovery Permit* ang tanang biya nga mga troso nga nagagikan sa mga nagturok nang daan nga mga kahoy. Sa laing bahin, parehong apil sa *Wood Recovery Permit* ang nagturok nang daan ingon man mga tinanom nga kahoy kung nakuha ang maong mga biya nga kahoy sa lasang.

1. **Biya nga troso (*abandoned logs*)** – kini mao kadtong mga troso nga dili matino kung kinsa ang tag-iya. Mahimong mahikaplagan diha sa mga pribadong luna, o di ba hinuon sa kalasangan o mga luna nga iya sa gobyerno.
2. **Anod o nadagsa (*drifted logs*)** – mga troso nga mahimong naanod o gidagsa sa baha o sulog sa tubig mahimong sa kasubaan o sa dagat.
3. **Sunog nga kahoy (*fire damaged trees*)** – kadtong mga kahoy nga nasunog gumikan sa mga kakulian sa kinaiyahan ug wala nay kahigayonan nga mabuhi pa
4. **Lunod (*sunken logs*)** – mga troso nga mahikaplagan nga lunod diha sa suba, linaw o dagat
5. **Nadaot sa bagyo (*typhoon damaged trees*)** – mga kahoy nga nadaot gumikan sa bagyo ug wala nay kahigayonan nga mabuhi pa

6. **Naluka o natumba (*uprooted trees*)** – mga kahoy nga natumba pinaagi sa mga kakulian sa kinaiyahan diin ang mga gamot naluka na ug wala nay kahigayonan nga mabuhi pa

Ang mosunod mahimong maisyuhan og *Wood Recovery Permit*:

1. Natural Resources Development Corporation (NRDC)
2. Lokal nga pangagamhanan (LGUs) diin nahisakop ang maong mga biya nga troso o kahoy
3. Bisan kinsa nga lumad nga Pilipino nga legal ang pangidaron
4. Mga organisasyon, kooperatiba ug susamang mga kapunongan

Ang mosunod mao ang basehan sa prayoridad kon kinsa ang maisyuhan og *Wood Recovery Permit*:

- A. Nasunog o nadaot sa bagyo, naluka o natumba, mga tuod (*tree stumps*) ug mga sanga-sanga nga nahikaplagan diha sa kalasangan o luna nga pangpubliko**

Prayoridad nga aplikante:

1. Bisan kinsa nga may gihuptan nga *tenurial instruments* o mga dokumento nga magpamatuod sa iyang pag-angkon sa maong mga biya nga materyales
2. NRDC
3. LGU
4. Bisan kinsang lumad nga Pilipino o mga kapunongan

- B. Nasunog o nadaot sa bagyo, naluka o natumba, mga tuod ug mga sanga-sanga nga nahikaplagan diha sa pribado nga luna**

Prayoridad nga aplikante:

1. Tagiya sa luna
2. NRDC
3. LGU

C. Biya nga troso

Prayoridad nga aplikante:

1. NRDC
2. LGU
3. Bisan kinsang lumad nga Pilipino o mga kapunongan

D. Lunod, anod o nadagsa nga troso

Prayoridad nga aplikante:

1. Ang naka-kaplag sa maong mga troso
2. NRDC
3. LGU
4. Bisan kinsang lumad nga Pilipino o mga kapunongan

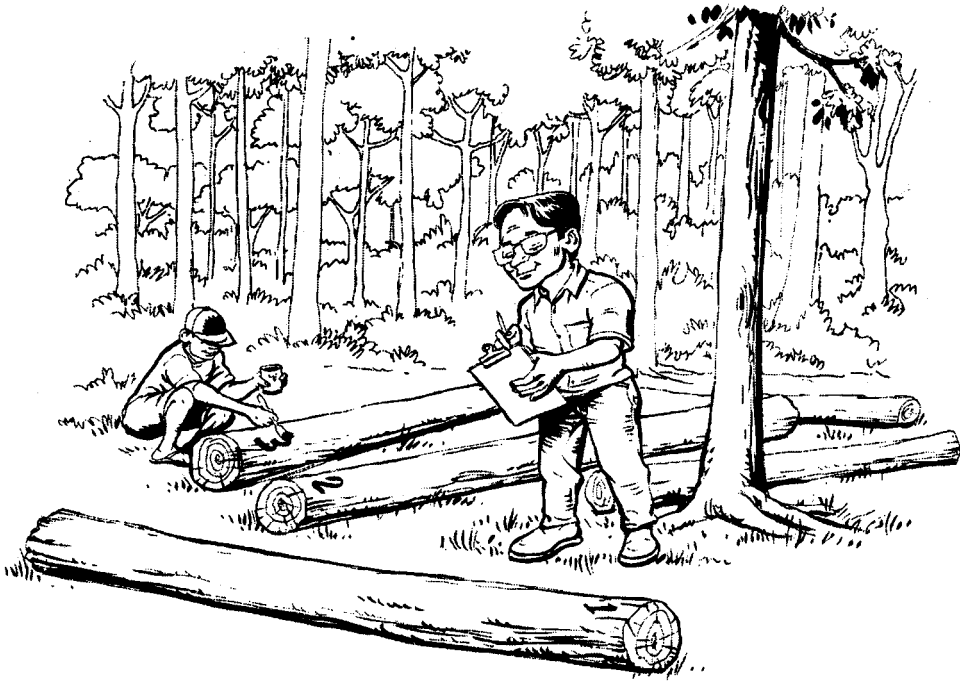
Ang Proseso: Mag-file og aplikasyon alang sa Wood Recovery Permit diha sa CENRO sa inyong lungsod. Magbase usab sa kadaghanon sa biya nga mga troso o kahoy kon si kinsang opisyal sa DENR ang angay nga mo-isyu ug molagda sa permit:

Gisangunan nga Opisyal	Kadaghanon (Cu. m.)	Lungtad sa Permit
CENRO	Lima (5) o ubos pa	usa (1) ka buwan
PENRO	Labaw sa 5 kutob 15	2 buwan
RED	Labaw sa 15 kutob 30	3 buwan
DENR Secretary	Labaw sa 30	4 buwan kutob 1 tuig

Ang mga aplikasyon nga nanginahanglan sa pagtugot sa DENR Secretary kinahanglan ipa-agi sa **Forest Management Bureau (FMB)**.

Alang sa LGU, gikinahanglan nga ilakip sa ilang aplikasyon ang mga plano ug listahan sa materiales alang sa bisan unsa man nga infrastruktura ang ilang tukuron ginamitan sa mga biya nga troso nga ilang buot pangayuon.

Usa ka Kumpletong Imbentaryo ang ipahigayon sa CENRO kon adunay nahikaplagan nga mga biya nga kahoy o troso nga angay i-rekober. Kini nga mga kahoy o troso paganumerohan, kuhaan ug hulagway ug buhatan usab og *sketch*

map o mapa kon diin kini hikaplagi. Itala usab ang uban pang importanteng detalye sama sa kon si kinsa ang nakakita sa maong mga troso o kahoy, diin ug si kinsa ang tag-iya sa luna diin kini hikaplagi, ug usab ang kasayon o kalisod ba hinuon sa pag-adto sa nahimutangan niini.

Gawas sa NRDC, si bisan kinsang aplikante alang sa *Wood Recovery Permit* kinahanglan nga magpahigayon usab sa susamang imbentaryo ug kini paga-abagan sa CENRO sa maong lugar. Base sa mga mahitala sa imbentaryo, mahimong i-surender sa NRCD ang ilang interes sa pag-rekober sa maong mga biya nga kahoy aron mahimo na kini nga masalo niadtong uban pang kwalipikadong aplikante.

Ang galastohan sa pagpahigayon sa imbentaryo niadtong mga gi-rekober sa NRDC pagakuhaon gikan sa *Gross Sales* o halin pagpkabaligya na sa maong mga kahoy o troso. Gawas sa NRDC, mag-*refund* o mohulip si bisan kinsang aplikante sa mga nagasto sa CENRO sa pagpahigayon sa maong imbentaryo.

Mga dugang Kondisyon

1. Mahimong patas-an o ma-*extend* ang *Wood Recovery Permit* kon gikinahanglan ug mahimo usab kini nga putlon o terminahon kon maabot na ang tukmang gidaghanon sa na-rekober nga kahoy nga gigahin sa maong permit.
2. Ginadili ang pag-establisar og bag-ong mga dalan tadlas sa kalasangan ilabi na sa pagpamutol og kahoy aron pag-hawan sa maong mga dalan paingon ngadto sa nahimotangan sa mga biya nga troso o kahoy. Gamiton lamang kadtong daan nga mga dalan o *abandoned logging roads*.
3. Mahimo lamang kuhaon kadtong mga biya nga troso o kahoy nga namarkahan na sa CENRO kay nagpasabot kini nga na-apil na ang maong mga markadong kahoy sa imbentaryo.
4. Gikinahanglan gihapon ang *transport documents* o mga kasagarang dokumento alang sa pag-deliber o pag-karga aron i-biyahe kining mga narekober nga mga kahoy o troso una kini mahimong ibaligya. Bayran gihapon ang *Forest Charges* ngadto sa CENRO alang niadtong mga materyales nga na-rekober gikan sa nagturok nang daan nga mga kahoy.

Ang Legal nga Pagpanag-iya ug Pag-gamit og Chainsaw

Ang atong gobyerno naninguha nga maprotektahan ang atong kalasangan gikan sa kadaot nga mahimong magagikan sa ilegal nga pagpamutol og kahoy. Tungod niini, adunay mga balaod nga gipasubay kabahin sa pagpanag-iya, pagtinir, pagpabaligya ug pag-gamit og chainsaw kay kini man ang kasagarang instrumento

nga mahimong magamit alang sa pagputol og kahoy. Alang niini nga katuyoan, nabuhat ang *Republic Act 9175* nga mas naila isip **Chain Saw Act of 2002**.

Ang mahimong mahatagan og permit sa pagpanag-iya ug pag-gamit og chainsaw mao ang mosunod:

1. Kadtong nanag-iya og *Timber License Agreement*, *Production Sharing Agreement* o di ba hinuon *Private Land Timber Permit* ug susamang mga permit alang sa legal nga pagpamutol og kahoy.
2. Mga tag-iya og *orchard* o prutasan (*fruit tree farmer*)
3. Tag-iya og dagko nga plantasyon sa kahoy pang-troso (*industrial tree farmer*)
4. Lisensyado nga tigbuhat og muebles ug uban pang produkto gikan sa kahoy (*licensed wood processor*)
5. Si bisan kinsa nga mogamit og chainsaw alang sa legal nga katuyoan

Ang mga ahensya sa gobyerno nga mogamit og chainsaw gikinahanglan usab nga mokuha sa susamang permit sa pagpanag-iya og chainsaw gikan sa DENR sa dili pa sila mogamit niini.

Kinahanglan nga i-rehistro ang tanang chainsaw diha sa CENRO aron mahatagan og *Registration Certificate* o Permit kadtong mga kwalipikado. Ang tanang permit sa pagpanag-iya ug pag-gamit og chainsaw adunay lungtad nga duha (2) ka tuig lamang gawas niadtong nanag-iya og ginagmay nga prutasan nga mahimong mahatagan og lungtad nga lima (5) ka tuig. Adunay kolektahon nga *registration fees* o bayad sa pagrehistro ang DENR alang niini nga katuyoan.

Bug-at ang silot niadtong mobaligya, mopalit ug manag-iya og chainsaw nga walay permit. Mahimo siyang mapriso gikan sa upat ka tuig ug duha ka buwan ug usa ka adlaw (4 years, 2 months & 1 day) ngadto sa unom ka tuig o multa nga dili ubos sa kinse mil pesos (P15,000) ug dili mosobra sa trienta mil (P30,000) ug mahimo usab nga mapriso ug mamultahan usab base o depende sa pagbuot sa korte. Embargohon usab ang chainsaw ug mapanag-iya na sa gobyerno.

Bug-at usab ang nagkalain-laing silot niadtong ilegal nga mo-*import* o mopalusot gikan sa gawas sa nasod og chainsaw, mo-*assemble* o mobuhat niini, molimbong pinaagi sa pag-usab sa numero sa makina o *serial number*, ug ang mogamit sa chainsaw nga walay permit.

Sa laing bahin, adunay ganti nga madawat si bisan kinsa nga boluntaryo nga mosumbong o mopahibalo sa DENR bahin niadtong mga tawo nga ilegal nga nagtinir og chainsaw. Madawat sa nagsumbong ang biente porsyento (20%) sa balor sa chainsaw nga mahimong ma-embargo.

Dugang Impormasyon:

Premium Species:

Mao kini ang mga kahoy nga giprotektahan sa atong Kagamhanan tungod kay mao kini ang mga klase nga nagkahanaw na diha sa atong kalasangan. Bug-at ang silot niadtong ilegal nga mamutol niining mga *Premium Species* sa Kahoy.

1. Akle	12. Kamagong
2. Almaciga	13. Lanete
3. Apanit	14. Lumbayao
4. Banuyo	15. Manggis
5. Batikuling	16. Molave
6. Betis	17. Narra
7. Dao	18. Sangilo
8. Ebony	19. Supa
9. Ipil	20. Teak
10. Bolong-eta	21. Tindalo
11. Kalantas	

Forest Charges:

Ang mosunod maoy mga balayranan niadtong mamutol og mga kahoy nga nagturok nang daan diha sa pribado nga luna o natural nga kalasangan isip bahin sa gobyerno kay lagi, dili man tinanom ang maong mga kahoy mao nga paga-ilhon kini nga gipanag-iya nang daan sa gobyerno.

Kadaghanan sa Troso
(*per cubic meter*)

Forest Charges
(alang lamang sa Visayas)

**A. Philippine Mahogany group,
Manggachapui group,
Narig group,
Palosapis group,
Guijo group**

P 1,400/cu. m.

B. Yakal group

P 1,500/cu. m.

C. Apitong group

P 1,260/cu. m.

D. Softwood species
walay labot sa Igem

P 715/cu. m.

E. Igem

P 1,275/cu. m.

F. Nato	P 1,000/cu. m.
G. Furniture/ Construction Hardwood	P 950/cu. m.
H. Premium Species (kon tugotan man gani nga maputol nahisubay sa legal nga pamaagi)	P 3,000/cu. m.
I. Lesser used species	P 500/cu. m.
1. Pulpwood, Chipwood & matchwood species	P 95/cu. m.
2. Firewood, branches and other Recoverable wood waste of timber	P 10/cu. m.
3. Rattan – unsplit (<i>per linear meter</i>)	P 95/cu. m.
a. Palasan, Culape & Kurakling	
- over 2 cm. in diameter	P 1.40/lm.
- 2 cm. or less in diameter	P .95/lm.
b. Sika & Arorog	P .10/lm.
c. Tumalin, Limuran, Ditaan & other species of rattan	
- over 2 cm. in diameter	P 1.40/lm.
- 2 cm. or less in diameter	P .80/lm.
4. Rattan- split (<i>per kilogram</i>)	P 5.50/kg.
5. Bamboo (<i>per meter</i>)	
a. Kawayan Tinik/ Kawayan Kiling	P .60/m.
b. Bayog	P .30/m.
c. Boho/Bolo	P .20/m.

Hinumduman nga ang mga *Forest Charges* nga nahipatik dinhi alang lamang sa Visayas (base sa DAO No. 2000-63). Alang sa *Forest Charges* sa Luzon o Mindanao, magpakisayod sa labing duol nga CENRO sa inyong lugar.

Ang impormasyon sulod niini nga basahon gikutlo gikan sa mosunod:

Forestry Code Related Laws: PHILIPPINE ENVIRONMENT CODE
Presidential Decree No. 1152

RA No. 9175

Act regulating the ownership, possession, sale, importation and use of chain saws, penalizing violations thereof and for other purposes or CHAIN SAW ACT.

Memorandum Circular dated May 07, 2003

Suspension on the issuance of wood recovery permit

DAO No. 2000-78

Regulations in the recovery and disposition of abandoned logs, drifted logs, uprooted and fire/typhoon damaged trees, tree stumps, tops and branches

DAO No. 2000-63

New rates of Forest Charges pursuant to R.A. 7161 and based on the 1999 FOB market price of forest products

DAO No. 2000-29

Guidelines regulating the harvesting and utilization of forest products within community-based forest management areas

DAO No. 2000-21

Revised guidelines in the issuance of private land timber permit/special private land timber permit (PLTP/SPLTP)

Memorandum Circular No. 99-20

Supplemental guidelines governing the registration, harvesting, transport and marketing of timber by-products coming from private plantations within private lands or tax declared alienable or disposable lands

DAO No. 1992 - 46

Amending item (1) of DENR Administrative Order No. 78, Series of 1987 entitled, "Interim Guidelines on the Cutting and Gathering of Narra and other Premium Species" by excluding Acacia or Raintree (*Samanea saman*)

PASALAMAT

Nagpasalamat ang WORLD AGROFORESTRY CENTRE sa mosunod nga nakatabang ug dako sa pagbuhat niini nga basahon:

DENR Region 8 RED Pedro V. Calixto ug sa iyang mga eksperto kabahin sa Timber Utilization Policies: DENR-FRCD OIC Mario Tobañia, DENR-FRDD CBFM Section Chief Catalina Nuñez, ug DENR CENRO-Baybay OIC Leonardo M. Germano, sa ilang pagsuta sa ka-eksakto sa unod niini nga basahon;

Dr. Eduardo Mangaoang ug sa College of Forestry, LSU, Dr. Juliet Ceniza ug sa Institute of Tropical Ecology (ITE), ingon man si For. Edilberto V. Nasayao, sa ilang aktibong pagtabang sa pag-plano sa mga buluhaton kabahin sa pagpakuyanap sa mga impormasyon kabahin sa Indigenous Tree Species (ITS);

Prof. Norberto F. Canada, sa iyang ekspertong pagsusi sa pagkahubad sa Binisaya nga pinulongan niini nga basahon;

Sa among kauban nga mga mag-uuma sa Tabango, Leyte nga nahilambigit sa *pre-testing* niini nga *handbook*;

Salamat usab kang Novie Butra, ma-abtik namo nga kauban sa ICRAF-Lantapan sa iyang pag-modelo alang sa *cover* niini nga basahon (hulagway kuha ni J. Labra).

Tumong namo nga pinaagi niining unang edisyon, makabaton na unya kita ug tinuig nga serye kabahin sa mga importanteng balaod may labot sa pagpamutol ug kahoy.

*Kini nga basahon nahimo pinaagi sa
hiniusang paningkamot sa mosunod
nga mga ahensya:*

World Agroforestry Centre

TRANSFORMING LIVES AND LANDSCAPES

Visayas Research Site

College of Forestry, Leyte State University
Visca, Baybay, Leyte 6521-A
Telefax: (053) 335 3950
Tel: (053) 563 7075

Philippine Liaison Office

2F CFNR Admin. Bldg., College of Forestry
UPLB, College, Laguna 4031
Tel.: (049) 536 2925
Fax: (049) 536 4521

<http://www.worldagroforestrycentre.org/sea>

Department of Environment and Natural Resources Region VIII

Forest Resource Conservation Division
(DENR-FRCD)

Community Based Forest Management Section
(DENR-FROD CBFM Section)

Community Environment and Natural Resource Office
(CENRO-Baybay)

*Ang suportang panalapi niini nga
proyekto nagagikan sa:*

AECI

AGENCIA ESPAÑOLA DE COOPERACIÓN INTERNACIONAL

